

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

MATERIALE ȘI CERCETĂRI ARHEOLOGICE

SERIE NOUĂ
NR. XXII, 2026

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Colegiul de redacție

Dr. **STEFAN ALEXANDROV** (National Institute of Archaeology and Museum, Sofia), Dr. **SANDA BALESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS, France), Dr. **CONSTANTIN BĂJENARU** (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța), Dr. **RADU BĂJENARU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București), Dr. **LUMINIȚA BEJENARU** (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași; Centrul de Antropologie „Olga Necrasov” al Academiei Române – Filiala Iași), Prof. Dr. **CLIVE BONSALL** (University of Edinburgh, U.K.), Prof. Dr. **NIKOLAUS BOROFFKA** (Deutsches Archäologisches Institut – Eurasien Abteilung, Berlin, Germany), Dr. **PIERRE DUPONT** (Université de Lyon, CNRS, France), Dr. **UWE FIEDLER** (Berlin, Germany), Dr. **RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București), Dr. **DOMINIC MOREAU** (Université de Lille, Centre de recherche HALMA-UMR 8164, France), Dr. **CORIOLAN OPREANU** (Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca), Prof. Dr. **ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), Dr. **ALEXANDER RUBEL** (Institutul de Arheologie, Iași), Dr. **VIORICA RUSU-BOLINDEȚ** (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Dr. **ANGELA SIMALCSIK** (Centrul de Antropologie „Olga Necrasov” al Academiei Române – Filiala Iași), Academician **VICTOR SPINEI** (Institutul de Arheologie, Iași), Prof. Dr. **ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), Prof. Dr. **ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS, France)

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef
ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, MIRCEA DABÎCA, ADRIAN DOBOȘ, RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, ANDREI MĂGUREANU, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, TALIDA RADU, DANIEL SPĂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

DANA COSTIN, SILVIU ILIUȚĂ – secretari de redacție

OFELIA COȘMAN, SILVIU ILIUȚĂ – prelucrare ilustrație și tehnoredactare
PIERRE DUPONT (limba franceză), **ROXANA DOBRESCU** (limba franceză), **DANA COSTIN** (limba engleză), **CLIVE BONSALL** (limba engleză), **ADINA BORONEANȚ** (limba engleză) – consultanți limbi străine
ROMEO CÎRJAN – design copertă, **SILVIU ILIUȚĂ** – execuție copertă

www.mcajournal.ro

Orice corespondență se va trimite Comitetului de redacție pe adresa: Str. Henri Coandă nr. 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62 și iab.redactie@gmail.ro.

**Toate lucrările publicate în revista *Materiale și Cercetări Arheologice* sunt recenzate de specialiști în domeniu.
(peer-reviewed journal)**

**Revista *Materiale și Cercetări Arheologice* este indexată în următoarele baze de date:
Persée, Index Copernicus, ERIH PLUS, Scopus, CEEOL, EBSCO și DOAJ.**

Redactori Editura Academiei Române: **ADRIANA DUMINICĂ, ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro, periodice@ear.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

S.C.MANPRESS DISTRIBUTION S.R.L., Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Etaj 3, Cam. 301-302, sector 1, București, România, tel./fax: 4021-314 6339, e-mail: abonamente@manpres.ro, office@manpres.ro, www.romanianjournals.com.

DEREX COM S.R.L., e-mail: derec_com@yahoo.com.

SUMAR / SOMMAIRE / CONTENTS

PREISTORIE / PRÉHISTOIRE / PREHISTORY

Alexandru CIORNEI	
Three in one: the Prut flint.....	7
Hatice ERGÜNER, Murat KARAKOÇ	
A study of the pottery assemblage from Düden Höyük, Karaman province, Türkiye.....	35
Monica MĂRGĂRIT	
Osseous projectile points at the Gumelnița tell settlement from Căscioarele – <i>Ostrovel</i> (Romania)	53
Meda TODERAȘ, Monica MĂRGĂRIT	
De la materie primă la obiect finit: economia și tehnologia materiilor dure animale în locuința W37 din așezarea gumelnițeană de la Pietrele	73
From raw material to finished object: economy and technology of osseous materials in house W37 from the Gumelnița settlement at Pietrele	
Vasile OPRÎȘ, Mihai CONSTANTINESCU, Theodor IGNAT, Adrian BĂLĂȘESCU, Sorin AILINCĂI, Vlad-Ioan BÎNDEA, Adelina DARIE, Elena GAVRILĂ, Dan PÎRVULESCU, Monica MĂRGĂRIT, David BACIU, Valentin RADU, Mihaela GOLEA, Cristina COVĂTARU, Cornelis STAL, Adrian ȘERBĂNESCU, Cristian ROTH, Bogdan MANEA, Mădălina VOICU, Mihai-Ștefan FLOREA, Monica DRĂGHICI, Camelia DINU, Alfred VESPREMEANU-STROE, Luminița PREOTEASA, Laurențiu ȚUȚUIANU, Adrian-Florin VASILE, George GROSU, Adrian CÎRJAN, Oana GÂZA, Mirela MIHON, Maria ILIE, Cristian MĂNĂILESCU	
New investigations at Glina Tell: 2025 fieldwork results and preliminary insights into material and environmental evidence.....	87
Stefan ALEXANDROV, Rositsa MANOVA, Aneliya PETRINA, Stela ATANASSOVA-VLADIMIROVA, Nadezhda ATANASSOVA, Tomasz OBERC, Michał PODSIADŁO, Piotr WŁODARCZAK	
Cinnabar use in the Early Bronze Age mortuary practices of the Northern Balkans.....	169
Talida RADU	
Vasele de tip <i>pyraunos</i> din epoca bronzului de pe teritoriul României.....	199
Bronze Age <i>pyraunos</i> -type vessels from Romania	
Petar MINKOV	
What's under the lid: a contribution to the study of some details of the Vălchitrăn, Cherven Bryag and Călărași treasures (102 years later).....	219
Cristian Eduard ȘTEFAN, Dragoș-Alexandru MIREA	
Notă asupra unor piese de metal preistorice din nord-vestul Munteniei	227
Remarks on some prehistoric metal artefacts from northwestern Muntenia	

PERIOADA GRECO-ROMANĂ / PÉRIODE GRECO-ROMAINE / GRECO-ROMAN PERIOD

Pierre DUPONT, Alexandre BARALIS, Alexey GOTSEV, Emil NANKOV, Vyara PETROVA, Tsvetelina SLAVKOVA	
Note on the common wares from "Pistiros"	241
Daniel SPÂNU	
Fibule care (ne) privesc. Conectivități supraregionale din perspectiva fibulelor cu ochi (<i>Augenfibeln</i>) din România	253
Fibulae that look (back) at us. Supraregional connectivity from the perspective of the eye fibulae (<i>Augenfibeln</i>) in Romania	

Ergün LAFLI	
Four Roman lamps with gladiatorial themes from Kocaeli (north-western Turkey).....	267
Murat DURUKAN	
The supply system and the LR1 amphorae in Late Antiquity: a historical and archaeological analysis of the Eastern Mediterranean through the Olba model	275
Yavuz YEĞİN, Kasım OYARÇIN, Muzaffer YILMAZ	
Coins of a monumental structure identified as a temple-plan tomb at Olba.....	285
Safiye AYDIN	
Preliminary assessments of a new collection of Late Roman ware found at the theatre in the city of Prusias ad Hypium.....	299
Akın TEMÜR	
Preliminary considerations on the Roman Baths in Sebastopolis	311
Melih ARSLAN, Burçak DELİKAN	
Roman imperial octagonal gems: analyses and interpretations	331
Melih ARSLAN, Burçak DELİKAN	
Gemstones depicting Hermes from Asia Minor in the Roman imperial period	353

PERIOADA MEDIEVALĂ / PÉRIODE MÉDIÉVALE / MEDIEVAL PERIOD

Alin FRÎNCULEASA, Eduard Andrei GHINEA, Octav NEGREA, Emil GRIGORESCU	
Contribuții arheologice privind perioada timpurie a epocii medievale în nordul Munteniei. O evaluare preliminară a locuirii de tip Ipotești-Cândești din situl de la Urlați (Prahova).....	375
Archaeological contributions to the Early Medieval period in northern Muntenia: a preliminary assessment of the Ipotești-Cândești - type settlement at Urlați (Prahova)	
Ioana MANEA	
Maximum entropy modelling for predictive archaeology: mapping 8 th – 11 th century settlements in Ilfov County	417
Réka FÜLÖP	
Beyond cultural groups. Rethinking Horedt's cultural grouping system in Early Medieval Transylvania	427
Erwin GÁLL, Zsuzsana KOPECZNY, Róbert GINDELE, Gergely SZENTHE, Ștefan POPA	
<i>Sfârșitul tipo-cronologiei?</i> Problema datării mormântului 113 cu depunere de resturi de cal de la Vălcani – <i>Vamă</i>	447
<i>The end of typo-chronology?</i> The dating problem of grave 113 with horse remains from Vălcani – <i>Vamă</i>	
Alexandru MORINTZ, Franceska ȘTIRBU, Ștefania MEȘTERIUC, Irina HUICĂ	
Un mormânt medieval cu inel sigilar și vas de sticlă descoperit la Buftea – <i>La Cârână/Mănești</i>	463
A Medieval grave with a signet ring and glass vessel from Buftea – <i>La Cârână/Mănești</i>	

SECOLELE XVIII – XX / XVIIIe – XXe SIÈCLES / XVIIIth – XXth CENTURIES

Adrian IONIȚĂ	
Cercetări arheologice la „Ansamblul fostului conac Lecca Micșunești” (sat Micșuneștii Mari, com. Nuci, jud. Ilfov)	495
Archaeological investigations at the “Former Lecca Micșunești Manor” (Micșuneștii Mari village, Nuci commune, Ilfov County)	
Corina Anca SIMION, Daniela CRISTEA-STAN, Elena Alexandra ISPAS, Maria Loredana MARIN, Alexandru Răzvan PETRE, Oana GÂZA, Maria Valentina LUCA-ILIE, Cristian MĂNĂILESCU	
Cercetări arheometrice la „Ansamblul fostului conac Lecca Micșunești” (sat Micșuneștii Mari, com. Nuci, jud. Ilfov)	523
Archaeometric investigations at the “Former Lecca Micșunești Manor” (Micșuneștii Mari village, Nuci commune, Ilfov County)	
Radu-Alexandru DRAGOMAN, Sorin OANȚĂ-MARGHITU	
O arheologie a patru noi martiri ai Bisericii Romano-Catolice din România și ai Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice.....	539
An archaeology of four new martyrs of the Roman Catholic Church in Romania and of the Romanian Church United with Rome, Greek-Catholic	

SĂPĂTURI PREVENTIVE / FOUILLES PRÉVENTIVES / PREVENTIVE EXCAVATIONS

Silviu ENE, Silviu ILIUȚĂ, Alin DIACONU, Dorel MICLE	
Cercetări arheologice preventive în situl de la Moșnița Nouă – <i>Hotarul satului</i> (2018)	563
Preventive archaeological investigations at the Moșnița Nouă – <i>Hotarul Satului</i> (2018)	
Mircea NEGRU, Silviu ENE, Elena GAVRILĂ	
Cercetări arheologice la București, Militari – <i>Câmpul Boja</i> . Campania 2015	595
Archaeological investigations at Bucharest, Militari – <i>Câmpul Boja</i> . The 2015 campaign	
Silviu ENE, Silviu ILIUȚĂ, Alin DIACONU, Dorel MICLE	
Cercetări arheologice preventive în satul Macedonia, orașul Ciacova, punctul Biserica „Sfânta Cuvioasa Parascheva” (campania 2020)	623
Preventive archaeological investigations in Macedonia village, Ciacova, at the „Sfânta Cuvioasa Parascheva” Church (2020 campaign)	
Silviu ILIUȚĂ, Silviu ENE, Alin DIACONU, Dorel MICLE	
Cercetări arheologice preventive în Ciacova, punctul <i>Atelier bronz</i> (2018)	639
Preventive archaeological investigations at the Ciacova – <i>Atelier Bronz</i> (2018)	
Abrevieri / Abréviations / Abbreviations	655

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SATUL MACEDONIA, ORAȘUL CIACOVA, PUNCTUL BISERICA „SFÂNTA CUVIOASA PARASCHEVA” (CAMPANIA 2020)

Silviu ENE^a, Silviu ILIUȚĂ^a, Alin DIACONU^a, Dorel MICLE^b

^a Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mails: enesilviu19@gmail.com, iliuta.silviu1994@gmail.com, corneliudiaconu7@gmail.com

^b Universitatea de Vest din Timișoara, România; e-mail: dorel.micle@e-uvt.ro

Keywords: Macedonia, Ciacova, church, 2nd to 4th centuries, 17th to 18th centuries

Abstract: In autumn 2020, following an inspection by the Timiș County Culture Directorate, archaeological features were discovered in the courtyard of the Church of “Saint Cuvioasa Parascheva” in Macedonia, related to a project for connecting the altar to the water supply. Among the findings was a tomb with a broken vault. As a result of the archaeological materials and structures identified, further construction work was halted, leading to a contract for an archaeological assessment conducted by the West University of Timișoara. The research conducted in December 2020 revealed eight archaeological features, including a significant tomb (CX 1) containing four individuals, one of whom was buried with a richly ornamented bronze hairpin. Additionally, complexes from the 2nd–4th centuries and 17th–18th centuries were found, providing valuable insights into human activities in the area during these periods. The stratigraphic analysis indicated distinct sediment layers that reflect human interventions and changes in land use, possibly linked to historical events such as Ottoman occupation and Habsburg influence. Despite limited previous archaeological study in the region, the findings contribute significantly to the understanding of the historical and archaeological landscape of Macedonia and Ciacova. The discoveries, including pottery, glass fragments, and burial artifacts, suggest a continuity of habitation and cultural practices. The archaeological intervention was crucial not only for preserving cultural heritage but also for enhancing knowledge about the regional history of Macedonia and Ciacova, paving the way for future research to explore the evolution of communities and their interactions with the environment.

Cuvinte-cheie: Macedonia, Ciacova, biserică, sec. II–IV, sec. XVII–XVIII

Rezumat: În toamna anului 2020, în urma unei inspecții efectuate de Direcția Județeană pentru Cultură Timiș, în cadrul unui proiect de racordare a altarului la rețeaua de apă, au fost descoperite vestigii arheologice în curtea Bisericii „Sfânta Cuvioasa Parascheva” din satul Macedonia. Printre descoperiri se număra un mormânt cu bolta spartă. Ca urmare a materialelor și structurilor arheologice identificate, lucrările de construcție au fost sistate, ceea ce a condus la încheierea unui contract pentru o evaluare arheologică realizată de Universitatea de Vest din Timișoara. Cercetările desfășurate în decembrie 2020 au scos la iveală opt complexe arheologice, printre care un mormânt (CX 1) ce conținea patru indivizi, unul dintre aceștia fiind înmormântat cu un ac de păr din bronz bogat ornamentat. De asemenea, au fost descoperite complexe datând din secolele II–IV și din secolele XVII–XVIII, oferind informații valoroase despre activitățile umane din zonă în aceste perioade. Analiza stratigrafică a evidențiat straturi distincte care reflectă intervențiile umane și schimbările în utilizarea terenului, posibil legate de evenimente istorice precum ocupația otomană și influența habsburgică. Descoperirile contribuie semnificativ la înțelegerea peisajului istoric și arheologic al localităților Macedonia și Ciacova. Obiectele descoperite – ceramică, fragmente de sticlă și artefacte funerare – sugerează o continuitate a locuirii și a practicilor culturale. Intervenția arheologică a fost esențială nu doar pentru conservarea patrimoniului cultural, ci și pentru aprofundarea cunoașterii istoriei regionale a Macedoniei și Ciacovei, deschizând calea unor cercetări viitoare menite să exploreze evoluția comunităților și relația acestora cu mediul înconjurător.

CONSIDERAȚII GENERALE

În toamna anului 2020, în urma unei inspecții efectuate de către Direcția de Cultură a Județului Timiș, în localitatea Macedonia (Pl. I–II), au fost identificate șanțurile unei lucrări efectuate în curtea Bisericii „Sfânta Cuvioasa Parascheva”, care aveau ca scop bransarea altarului la rețeaua de apă. În aceste șanțuri a fost identificat un cavou cu bolta spartă (Pl. II–III). Ca urmare a sesizării făcute de DJC Timiș în data de 17.11.2020, prin care a fost constatată prezența construcțiilor și a materialului arheologic în zona afectată de acest proiect, lucrările au fost stopate. Ulterior, a fost încheiat un contract între Primăria orașului Ciacova și Universitatea de Vest din Timișoara, în vederea

efectuării evaluării arheologice de teren în curtea bisericii, în decembrie 2020, în urma căreia au fost descoperite opt complexe arheologice.

CADRUL FIZICO-GEOGRAFIC ȘI ISTORICUL CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE

Localitatea Macedonia, aflată în județul Timiș, este poziționată la aproximativ 40 de kilometri sud-vest de Timișoara și la 58 de kilometri nord-vest de Vârșeț (Serbia). Localitatea este parte componentă a orașului Ciacova și este situată în inima Câmpiei Timișului, o componentă a Câmpiei Banatului, care, la rândul ei, face parte din Câmpia

de Vest. Timișul traversează zona de nord-vest a localității. La sud se află pădurea Macedonia, care a fost folosită mult timp ca domeniu de vânătoare. În ceea ce privește altitudinea, Macedonia este situată la aproximativ 82 de metri deasupra nivelului mării¹ (Pl. I).

Prima atestare documentară a localității datează din secolul al XIV-lea, fiind amintită înscrierea parohiei Macedonia în lista de dijme papale în anii 1333–1335, în Banat, din ordinul papei Ioan al XXII-lea². Localitatea este atestată ca fiind în posesia familiei Danciu (regăsită în documente ca *Doncs*, *Dancs*, *Donsh*, *Dansh*). Despre nobilii *Dancs*, probabil vasali ai familiei Chaak de Ciacova, literatura amintește că sunt proprietari a numeroase feude, inclusiv în Regatul Maghiar. Informații despre ei apar în contextul războiului maghiaro-otoman, mai precis sursele menționează respingerea unui contingent otoman în 1386³.

Odată cu ocupația otomană, Macedonia intră într-un con de umbră, datele fiind aproape inexistente în literatură. După episodul otoman, localitatea se află în posesia unei familii nobiliare extrem de influente în Imperiul Habsburgic (Pl. IV–V), cea a baronilor de Rodna, familia Nikolics. Aceștia construiesc biserica ortodoxă din sat (1813, distrusă în 1904 și restaurată în același an⁴) și un conac de vânătoare, pe care Mihaly Nikolics îl împodobește cu o colecție impresionantă de trofee⁵.

Din punct de vedere arheologic, zona localității Macedonia este în mare parte necercetată. Primele informații despre o așezare neolitică le avem de la Sabin Luca⁶, preluate apoi de Repertoriul Arheologic Național⁷.

O informație referitoare la posibile descoperiri arheologice ne parvine din cercetările lui Nicolae Gudea și Iancu Moțu⁸. Conform autorilor studiului, în zonele adiacente Macedoniei au fost descoperite artefacte care datează din perioada provinciei romane Dacia, fapt care nu exclude potențiale descoperiri în interiorul localității. Alte campanii de cercetări sistematice au fost întreprinse în 1999–2000 și 2006–2007⁹, 2013–2014¹⁰, 2015¹¹, 2018¹².

CONSIDERAȚII DE ORDIN METODOLOGIC

Principalele obiective ale campaniei din curtea bisericii din Macedonia au fost identificarea posibilelor complexe afectate de lucrarea de bransament și curățarea interiorului

cavoului descoperit în timpul lucrării (CX 1). Metodologia adoptată pentru a îndeplini acest obiectiv (determinată în mare parte de condițiile din teren) a constat în curățarea și excavarea manuală a celor trei unități de săpătură (S 1–3), pentru a putea identifica posibile complexe (Pl. II). Suprafața totală cercetată în curtea bisericii a însumat 14,27 m².

STRATIGRAFIA SITULUI

Stratigrafia zonelor cercetate este distinctă, așa că vom prezenta situația fiecărui sector în parte. Ele sunt enumerate în continuare (într-o ordine inversă a depunerilor sedimentare), pornindu-se de la stratul superior către bază. Cu anumite excepții, generate de perturbările datorate permanentelor intervenții antropice, dar și de configurația geo-morfologică specifică zonei, stratigrafia sectoarelor cercetate este următoarea (Pl. VI, VIII).

1. Vegetal, humus de culoare cenușie, situat de la nivelul actual de călcare (0) până la cota de -0,18 m;
2. Depunere brun-roșcată, pigmentată cu cărămidă și ocazional cărbune, de la cota de -0,18 m până la -0,70 m;
3. Nivel de cultură, negricios, compact, amestecat pe alocuri cu fragmente ceramice și oase; în acest strat se conturează complexe arheologice; -0,70 m până la cota de -1 m;
4. Nivel de culoare maronie, omogen, compact, cu conținut mare de carbonați, fără constituenți antropici. Acesta este situat între -1 m și -1,20 m (adâncimea maximă în cadrul cercetărilor efectuate).

SCURTĂ DESCRIERE A DESCOPERIRILOR

Dintre cele opt complexe arheologice identificate în curtea bisericii din Macedonia, unul este datat în secolele II–IV p. Chr. (CX 4); un altul este datat în secolele XVII–XVIII (CX 5) și șase în secolele XIX–XX (CX 1–3, 6, 8). Cel mai important complex este cavoul denumit CX 1, în care au fost descoperiți patru defuncți. Unicul obiect de inventar găsit în cavou aparținea unuia dintre defuncți (probabil de sex feminin) și este un ac de păr din bronz bogat ornamentat. De o importanță deosebită sunt și descoperirile dateate în secolele II–IV, respectiv XVII–XVIII, deoarece pentru aceste perioade istorice nu au fost semnalate descoperiri în zona localității Macedonia.

Secolele II–IV

CX 4 – groapă (Pl. VI–VIII)

Groapă situată în S 3, la NV față de CX 1, intră în malul de NE al secțiunii. S-a conturat la -1,10 m, adâncimea până la care a fost cercetată fiind de 1,22 m față de nivelul de călcare actual. Are formă circulară în plan, cu diametrul de 1,40 m și este alveolată în secțiune. Umplutura se compune dintr-un strat crem, friabil, amestecat cu pelicule de

¹ Ielenicz, Pătru 2005, p. 244.

² Boldea 2010, p. 124.

³ Traia 2006, p. 36.

⁴ Traia 2006, p. 90.

⁵ Ene et alii 2021, p. 6.

⁶ Luca 2006.

⁷ <https://ran.cimec.ro/sel.asp?lang=EN&descript=macedonia-oras-ciacova-timis-asezarea-neolitica-de-la-macedonia-cod-sit-ran-156400.01>: „așezare neolitică la vestul satului, pe malul digului”.

⁸ Gudea, Moțu 1983, p. 158–159.

⁹ Rădulescu 1999–2001; Rădulescu et alii 2006–2007.

¹⁰ Flutur 2014a; 2014b.

¹¹ Micle et alii 2016.

¹² Ene et alii 2018.

sediment cenușiu și cărbune. Inventarul arheologic constă din fragmente ceramice (Pl. XI/1).

Secolele XVII–XVIII

CX 5 – groapă (Pl. VI–VIII)

Groapă situată în S3, la NV față de CX 4, intră în malurile de NV și NE ale secțiunii. S-a conturat la -1,10 m, adâncimea până la care a fost cercetată este de -1,22 m față de nivelul de călcare actual. Are formă circulară în plan, cu diametrul de 0,86 m, și este alveolată în secțiune. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu negricios, friabil, amestecat cu pigmenți de cărbune. Inventarul arheologic constă din fragmente ceramice și un picior de pahar de sticlă (Pl. XI/2).

Secolele XIX–XX

CX 1 – cavou (Pl. VI–VIII)

Cavou, situat în S1, intră în malul de NE al secțiunii, este orientat E–V și a fost parțial afectat în partea de vest, în timpul lucrărilor de introducere a conductelor de alimentare cu apă. Complexul a fost identificat la -0,60 m și se adâncește până la -1,90 m față de nivelul actual de călcare. Construcția se prezintă sub forma unei amenajări boltite și este realizată din cărămizi, cu dimensiunile de 0,30 × 0,20 × 0,10 m. Are un zid comun cu cavoul nr. 2. În zona afectată, pereții ambelor amenajări funerare sunt compuși din șapte asize de cărămidă legată cu mortar. Din boltă se mai păstrează, doar în partea nordică, trei asize. Dimensiunile exterioare ale bolții sunt de aproximativ 1,92 m. Dimensiunile interioare ale construcției sunt de 1,60 m lățime, 2,20 m lungime, 1,24 m înălțime. În interior au fost depuși patru defuncți, așezați în sicrie, din care s-au păstrat fragmente de material lemnos (Pl. IX). De la capul unuia dintre defuncți a fost recuperat un ac de bronz, pe care se păstrează material textil (Pl. XI/3)¹³.

CX 2 – cavou (Pl. VI–VIII)

Cavou, situat în S1, lipit de CX 1 cu care are un zid comun, este orientat E–V. Construcția nu a fost afectată de lucrările de bransament, astfel că nu a putut fi cercetată decât în exterior. Complexul a fost identificat la -0,64 m. Date fiind condițiile cercetării, nu am putut stabili adâncimea maximă a complexului. Bolta, cu o dimensiune identificată de 1,22 m, este realizată din cărămidă legată cu mortar; din cauza stratului gros de mortar de zidărie nu a fost posibilă estimarea numărului total de cărămizi din boltă, fiind identificate doar 12. Dimensiunile cărămizilor sunt de 0,30 × 0,20 × 0,10 m.

CX 3 – cavou (Pl. VI–VIII)

Cavou, situat în S2, intră în malul de NV și SE al secțiunii, este orientat E–V; a fost parțial afectat în partea de vest în timpul lucrărilor de introducere a conductelor de alimentare cu apă. Complexul a fost identificat la -0,60 m

și se adâncește până la -1,90 m față de nivelul actual de călcare. Construcția se prezintă sub forma unei amenajări boltite și este realizată din cărămidă cu dimensiunile de 0,30 × 0,20 × 0,10 m. Dimensiunile exterioare surprinse ale bolții sunt de aproximativ 1,70 m. Dimensiunile interioare ale construcției sunt de 1,50 m lățime, 2,13 m lungime, 1,20 m înălțime. Din cauza unei surpări din vechime, nu a fost posibilă identificarea vreunui dintre defuncți.

CX 6 – groapă de amenajare (Pl. VI–VIII)

Groapă de amenajare pentru CX 1 și 2, care ocupă o mare parte din S1. S-a conturat la -0,10 m, și adâncimea până la care a fost cercetată este de -0,70 m față de nivelul de călcare actual. Are formă probabil rectangulară în plan, cu dimensiunile identificate de 3,82 × 1,80 m și dreaptă în secțiune. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu închis, friabil, amestecat cu lut galben, cărămidă fragmentară și urme de mortar. Nu are inventar arheologic.

CX 7 – cavou (Pl. VI)

Existența acestui cavou, situat în afara secțiunilor trasate, este mai mult presupusă pe baza orientării cavoului nr. 3, existenței pietrei tombale și a unei găuri de surpare identificate în teren, prin care s-a putut observa ceea ce credem că este interiorul cavoului. Nu avem nicio informație cu privire la dimensiunile reale ale acestuia, însă putem să îl datăm, datorită inscripției de pe piatra tombală, în jurul anului 1860 (Pl. X). Inscripția este¹⁴:

Text în alfabet chirilic:	Text în limba română:
ЗА	PENTRU
ПОГИНУЛОГ РАБА/РОДА	ROBUL LUI
БОЖИЈЕГ ЕКАТЕРИНУ	DUMNEZEU ECATERINA
СОЛАР, ПОЖИВЕЛА	SOLAR, CARE A TRĂIT
65 ЛЕТА, ПРЕДСТАВИ	65 DE ANI, SE RIDICĂ
СЕ 25 СЕПТЕМБРА	LA 25 SEPTEMBRIE
1814	1814

CX 8 – mormânt (Pl. VI–VIII)

Mormânt de inhumatie, situat în partea de nord a secțiunii S2, în al cărui mal intră, deasupra complexului CX 3. Complexul a fost identificat la -0,40 m și se adâncește până la -0,49 m. Groapa mormântului are formă rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, iar în secțiune este alveolată. Dimensiunile identificate ale gropii sunt de 0,80 × 0,20 m. În groapă a fost așezat un individ adult, pe direcția NE–SV. Din schelet au fost surprinse numai câteva oase, restul aflându-se în mal. Este vorba de un femur, o tibie și un peroneu. Judecând după poziția oaselor, putem afirma că scheletul nu mai este în conexiune anatomică. Mormântul este lipsit de inventar funerar.

¹⁴ Mulțumim pentru traducere doamnei conf. univ. Mața Țaran Andreici, Universitatea de Vest din Timișoara, catedra de limba sârbă din cadrul Facultății de Litere, Istorie, Filosofie și Teologie.

¹³ M-Kiss 2021.

CONCLUZII

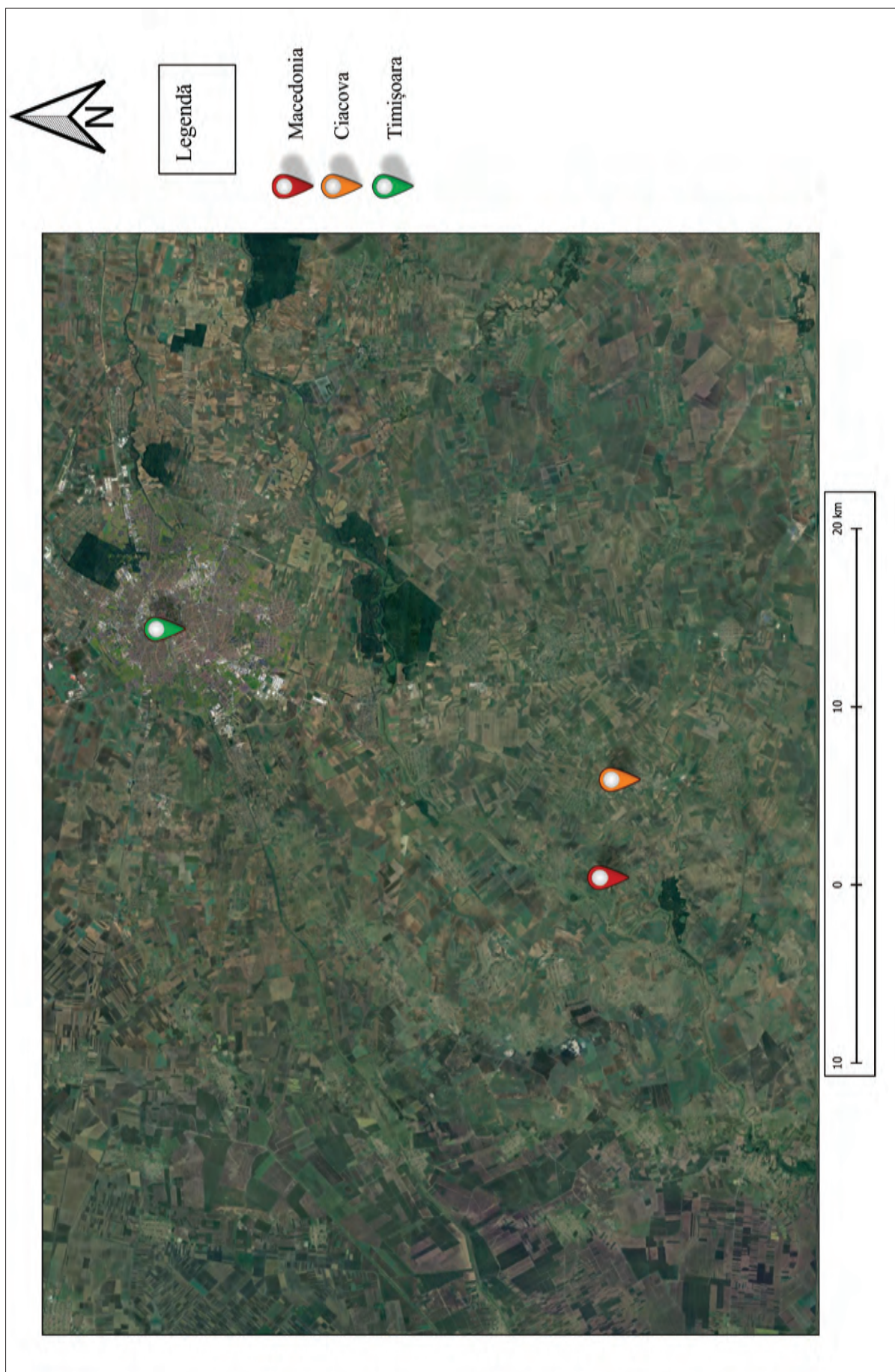
În urma evaluării arheologice desfășurate în curtea Bisericii „Cuvioasa Parascheva” din localitatea Macedonia, județul Timiș, s-au obținut rezultate semnificative, care aduc o contribuție importantă la cunoașterea istorică și arheologică a zonei. Identificarea și studierea a opt complexe arheologice, dintre care un cavou cu patru defuncții și alte structuri datate secolele II–IV și XVII–XVIII, oferă indicii valoroase despre ocupațiile umane din diferite perioade istorice. Descoperirile de ceramică, fragmente de sticlă și un ac de păr din bronz, printre altele, sugerează o continuitate a locuirii și a activităților culturale în această regiune, de-a lungul timpului.

Stratigrafia locului a relevat straturi distincte de sedimente, indicând intervenții umane și variații în utilizarea terenului, care pot fi corelate cu evenimente istorice locale, cum ar fi ocupația otomană și influența habsburgică. Este de notat că, deși zona nu a beneficiat de studii arheologice extinse, cercetarea efectuată a reușit să dezvăluie date importante despre istoria medievală și modernă a localității, acestea contribuind la o mai bună înțelegere a interacțiunilor socio-economice și culturale din perioada respectivă.

În concluzie, intervenția arheologică a fost esențială nu doar pentru salvarea patrimoniului cultural, ci și pentru îmbogățirea cunoștințelor despre istoria regională a Macedoniei și a orașului Ciacova. Studiile ulterioare, bazate pe aceste descoperiri, vor putea să ofere o viziune mai largă asupra evoluției zonei, a comunităților care au locuit-o și a modului în care acestea s-au adaptat și au modificat mediul înconjurător.

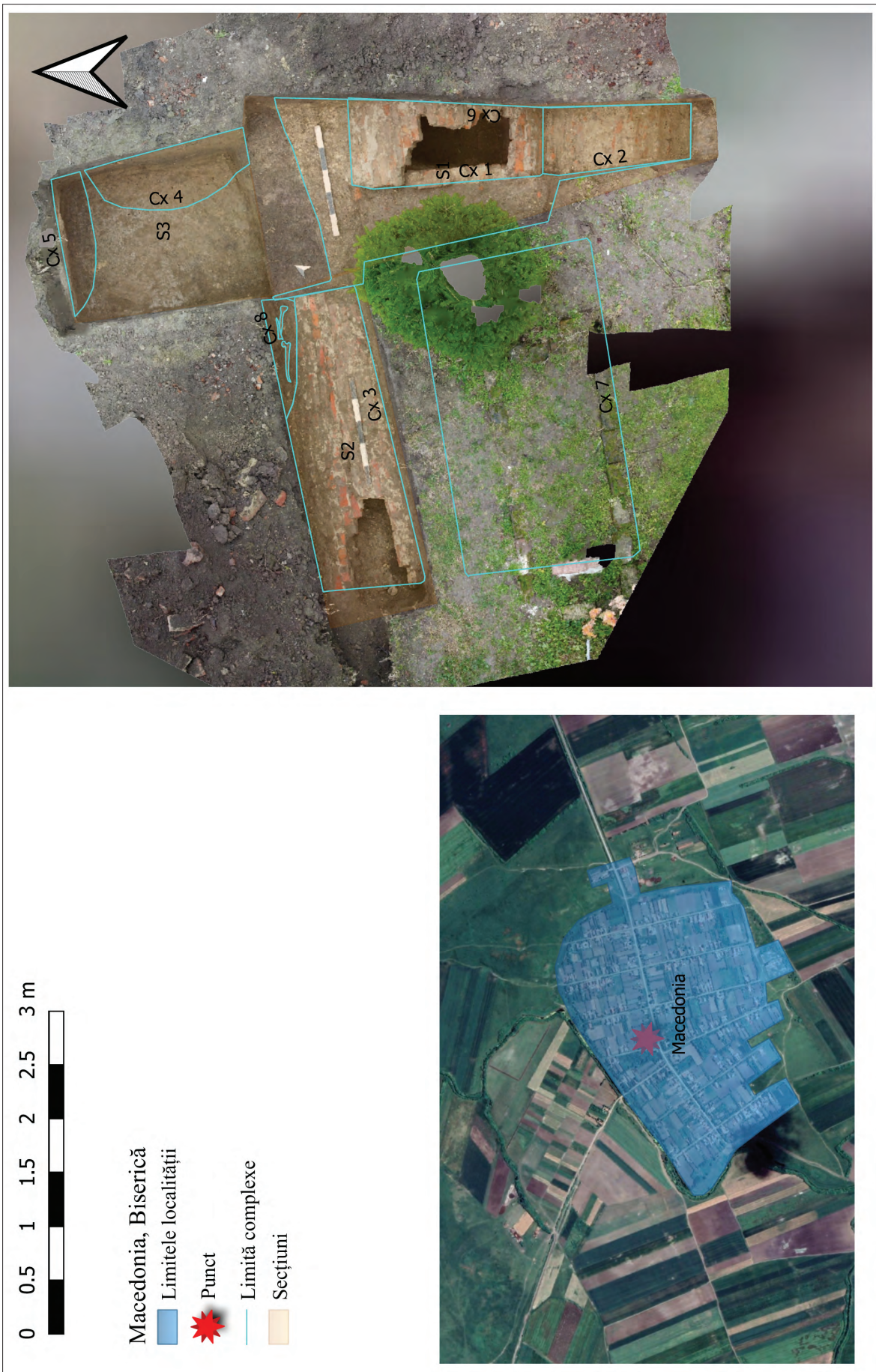
BIBLIOGRAFIE

- Boldea 2010 – L. Boldea, *Un secol din evoluția unui domeniu feudal al Banatului de câmpie: domeniul familiei nobile Danciu de Macedonia*, AnB 18, 2010, p. 123–134.
- Ene et alii 2018 – S. Ene, D. Micle, S. Iliuță, A. Diaconu, *O privire sintetică asupra rezultatelor campaniilor arheologice 2017, 2018, desfășurate în orașul Ciacova, jud. Timiș, în punctele Curte „Culă”, str. Timiș și Piața Cetății*, Patrimonium Banaticum 8, 2018, p. 69–101.
- Ene et alii 2021 – S. Ene, S. Iliuță, A. Diaconu, *Raport privind evaluarea arheologică de teren efectuată cu ocazia lucrărilor de branșare la rețeaua de apă a bisericii Cuvioasa Parascheva din satul Macedonia, oraș Ciacova (decembrie 2020)*, documentație arheologică, Arhiva DJC Timiș.
- Flutur 2014a – A. Flutur, *Raport de cercetare arheologică preventivă Ciacova, jud. Timiș – „Târgul medieval Ciacova” – str. N. Bălcescu – str. D. Obradovici*, documentație arheologică, Timișoara, 2014.
- Flutur 2014b – A. Flutur, *Raport de supraveghere arheologică Ciacova, jud. Timiș – „Târgul medieval Ciacova” – str. D. Obradovici*, documentație arheologică, Timișoara, 2014.
- Gudea, Moțu 1983 – N. Gudea, I. Moțu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, Banatica 7, 1983, p. 151–202.
- Ielenicz, Pătru 2005 – M. Ielenicz, I. G. Pătru, *Geografia fizică a României*, București, 2005.
- Luca 2006 – S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc – Repertoriu*, Sibiu, 2006.
- Micle et alii 2016 – D. Micle, C. D. Țuțuianu, A. Stavilă, C. Floca, O. C. Rogoza, *Ciacova, orașul Ciacova, jud. Timiș, punct Piața Cetății*, CCA, campania 2015–2016, p. 58–159.
- M-Kiss 2021 – H. M-Kiss, *Preliminary study on two needles with textile fragment and archaeological textile thread*, în: *Arheovest IX₂. In honorem Valeriu Sirbu. Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie*, Timișoara, noiembrie 2021, Cluj-Napoca, 2021, p. 657–668.
- Rădulescu 1999–2001 – A. Rădulescu, *Săpături arheologice ale șantierului școală la donjonul medieval de la Ciacova (jud. Timiș)*, Studii de Istorie a Banatului 23–24–25, 1999–2001, p. 325–326.
- Rădulescu et alii 2006–2007 – A. Rădulescu, C. Timoc, R. Pinca, D. Tănase, *Șantierul arheologic „Ciacova – La Culă” (iulie 2006)*, Studii de Istorie a Banatului 30–31, 2006–2007, p. 321.
- Traia 2006 – I. Traia, *Macedonia: un sat cu nume și oameni cu renume*, Timișoara, 2006.

Planșa 1. Localitatea Macedonia – plasare geografică în raport cu Ciacova și Timișoara.

Plate 1. The village of Macedonia – geographical location in relation to Ciacova and Timișoara.

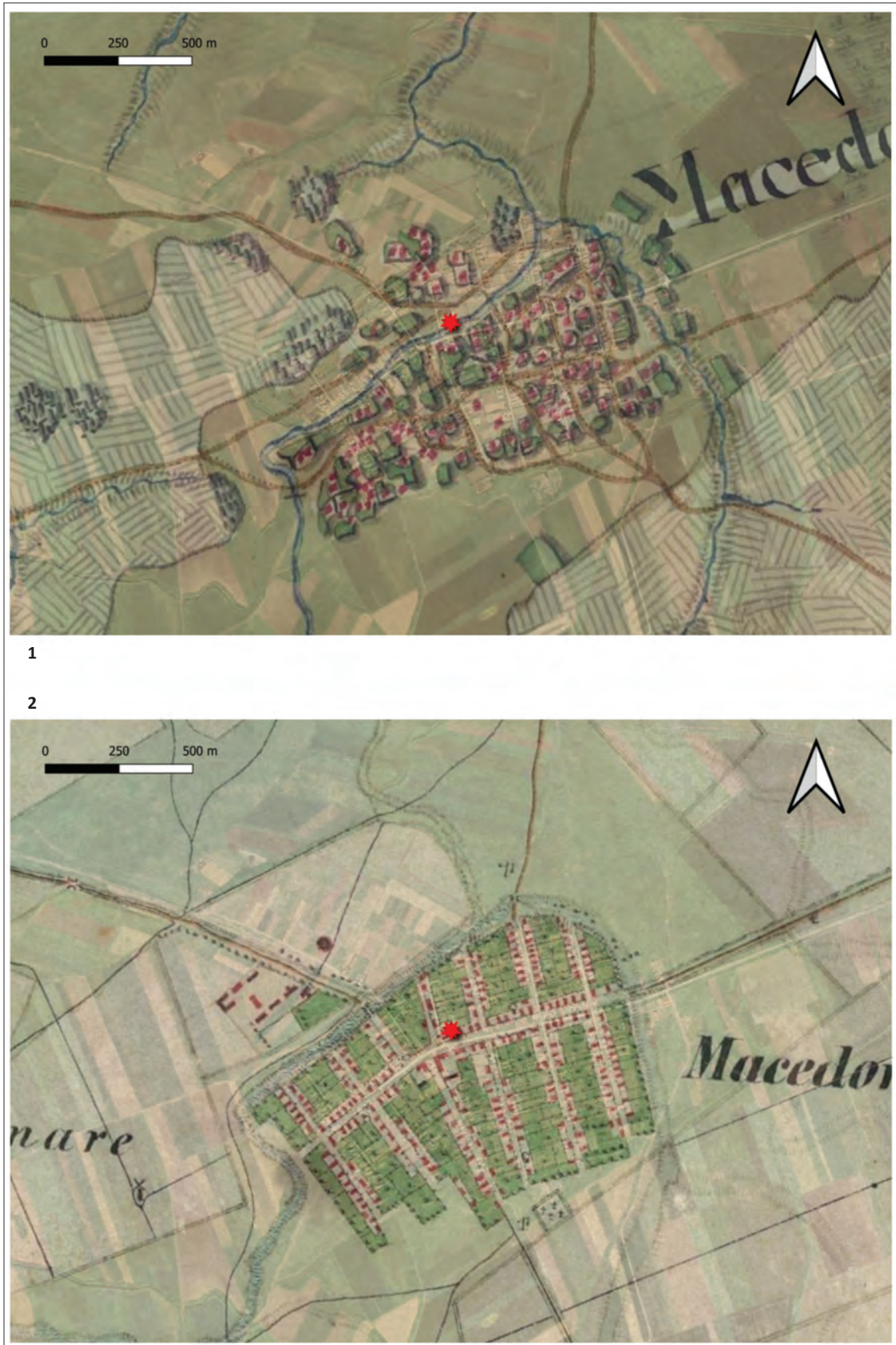

Planșa II. Planul săpăturilor.
Plate II. Excavation plan.

Planșa III. Fotografii efectuate înaintea cercetării.

Plate III. Photographs taken before the research.

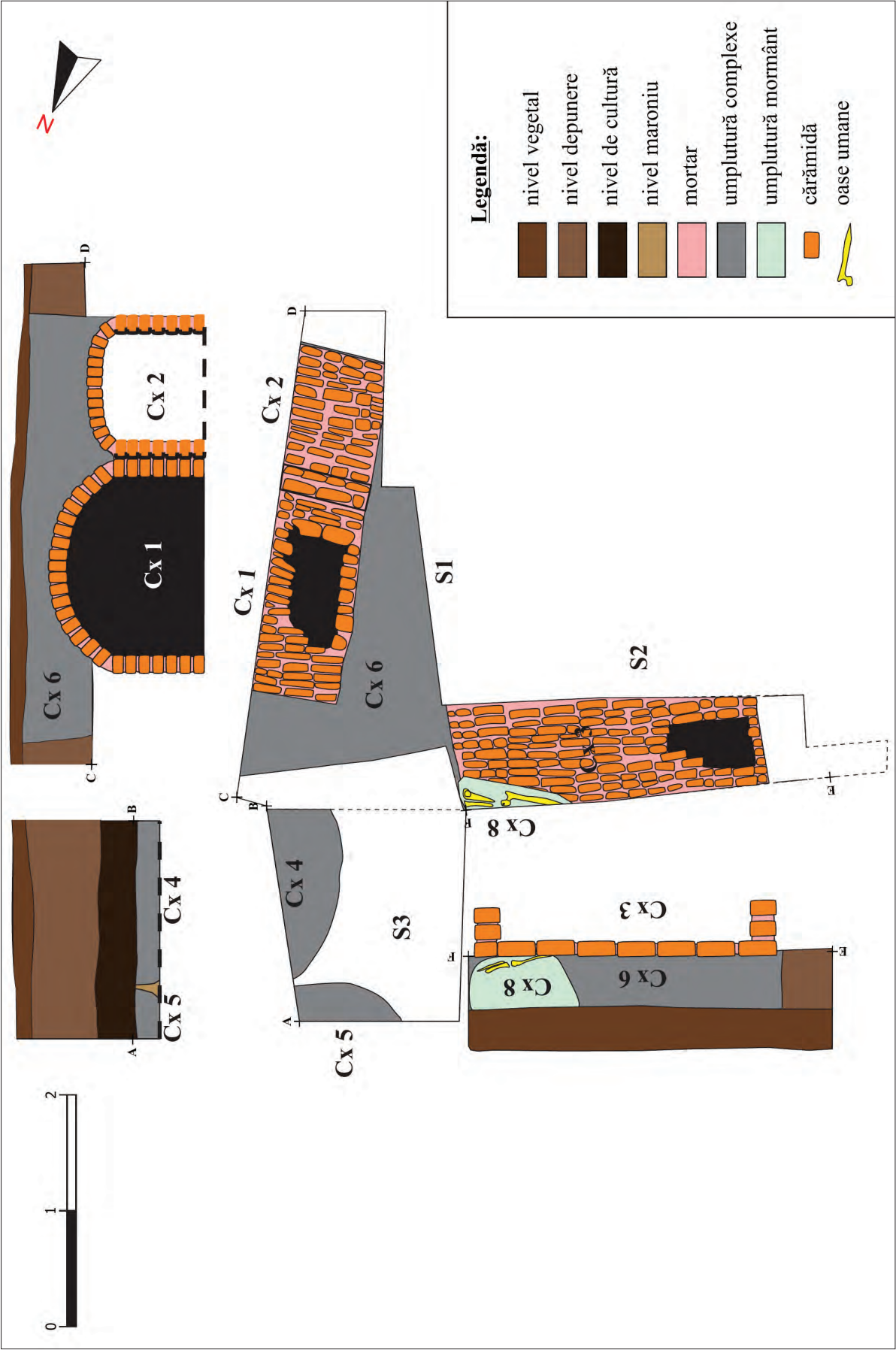
Planșa IV. Localizarea săpăturii pe hărțile istorice. **1.** Prima ridicare topografică (1763–1787); **2.** A doua ridicare topografică (1806–1869).

Plate IV. Location of the excavation on historical maps. **1.** First topographic map (1763–1787); **2.** Second topographic map (1806–1869).

Planșa V. Localizarea săpăturii pe hărțile istorice. **1.** A treia ridicare topografică (1869–1887); **2.** Hartă militară austriacă (1910).

Plate V. Location of the excavation on historical maps. **1.** Third topographic map (1869–1887); **2.** Austrian military map (1910)

Planșa VII. S1, S2, S3 – fotografie aeriană.

Plate VII. S1, S2, S3 – aerial photograph.

Planșa VIII. S 1, 2, 3, profiluri magistrale. 1. Profilul magistral de E al S1-S3; 2. Profilul de NV al S2; 3. Profilul de SE al S2.

Plate VIII. S 1, 2, 3, main profiles. 1. Main East section of S1-S3; 2. Northwestern section of S2; 3. Southeastern section of S2.

Planșa IX. CX 1, interior cavou.

Plate IX. CX 1, vault interior.

1

Заѣ
погиинлетѣ род
ѣскія Екатерина
Соларѣ пожившоя
65 лѣтъ престави
ся же 25 Септемти
1814

2

3

Text chirilică:
ЗА
ПОГИНУЛОГ РАБА/РОДА
БОЖИЈЕГ ЕКАТЕРИНУ
СОЛАР, ПОЖИВЕЛА
65 ЛЕТА, ПРЕДСТАВИ
СЕ 25 СЕПТЕМБРА
1814

4

Text în lb. română:
PENTRU
ROBUL LUI
DUMNEZEU ECATERINA
SOLAR, CARE A TRĂIT
65 DE ANI, SE RIDICĂ
LA 25 SEPTEMBRIE
1814

Planşa X. Piatra tombală. 1. Fotografie; 2. Inscriptie; 3. Text chirilic; 4. Text în română.

Plate X. Tombstone. 1. Photo; 2. Inscription; 3. Text in Cyrillic. 4. Text in Romanian.

Plasa XI. 1. Fragmente ceramice descoperite în CX 4; 2. Fragment ceramic și picior de pahar din sticlă descoperite în CX 5; 3. Ac de bronz, cu material textil recuperat din interiorul cripei CX 1.

Plate XI. 1. Ceramic fragments discovered in CX 4; 2. Ceramic fragment and glass goblet foot discovered in CX 5; 3. Bronze hairpin with textile material recovered from the interior of the crypt CX 1.

ABREVIERI / ABRÉVIATIONS / ABBREVIATIONS

- AAC – Acta Archaeologica Carpatica, Kraków
ACMI – Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, București
ActaArchHung – Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
Acta Classica Univ. Scient. Debrecen – Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis, Debrecen, Ungaria
ActaMN – Acta Musei Napocensis, Cluj
ActaMP – Acta Musei Porolissensis, Zalău
ActaPraehistA – Acta praehistorica et archaeologica
AIGR – Anuarul Institutului Geologic al României, București
AIIAC – Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Cluj
AJA – American Journal of Archaeology, Boston
AJPA – American Journal of Physical Anthropology
Alba Regia – Alba Regia. Annales Musei Stephani regis, Székesfehérvár
Anatolia Antiqua – Anatolia Antiqua. Revue internationale d'archéologie anatolienne. Institut Français d'Etudes anatoliennes d'Istanbul
Anatolica – Anatolica. The Netherlands Institute for the Near East in Leiden
AnB – Analele Banatului, Muzeul Banatului, Timișoara
AncNearEastSt – Ancient Near Eastern Studies, Leuven, Belgia
Angustia – Angustia. Arheologie, Etnografie, Sfântu Gheorghe
Anmed – Anmed. Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, Antalya, Turcia
AnSt – Anatolian Studies. British Institute of Ankara
AnUCraiova – Analele Universității din Craiova, Craiova (seria Istorie)
AnUVT – Annales d'Université “Valahia” Târgoviște, Section d'Archéologie et d'Histoire
Apulum – Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchÉrt – Archaeológiai Értesítő, Budapest
ArchHung – Archaeologia Hungarica, Acta Archaeologica Musei Nationalis Hungarici, Budapest
ArchKorr – Archäologisches Korrespondenzblatt, Mainz
ArchMűh – Archeometriai Műhely
ArchRozhledy – Archeologické Rozhledy, Praha
Argesis – Argesis. Muzeul Județean Argeș. Pitești
Arheologia Medievală. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
ArheologijaSSSR – Arheologija SSSR. Svod Archeologičeskikh Istočnikov, Moscova
Arheološki vestnik – The Research Center of the Slovenian Academy of Sciences and Arts
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași
AS – Archeologica Slovaca, Bratislava
AST – Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, I. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Istanbul / General Directorate of Ancient Monuments and Museums
AȘUI – Analele științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași
BA – Biblioteca de Arheologie, București
BaBesch – Bulletin antieke beschaving. Annual Papers on Classical Archaeology
BAI – Bibliotheca Archaeologica lassiensis, Iași
Baltic-Pontic Studies – Adam Mickiewicz University, Poznań, Institute of Archaeology, Institute of Eastern Studies, Poland
Banatica – Banatica. Muzeul Banatului Montan, Reșița
BarBrSer – British Archaeological Reports. British Series, Oxford
BARIntSer – British Archaeological Reports. International Series, Oxford
BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
Be-Ja – Bulgarian e-Journal of Archaeology
BerRGK – Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BIAA Monograph – British Institute of Archaeology at Ankara
BiblEphemNap – Bibliotheca Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca
BiblMemAnt – Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, Piatra-Neamț
BiblThrac – Bibliotheca Thracologica, București

- BMC – *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, Londra; II, *Vespasian to Domitian*, 1930; IV, *Antoninus Pius to Commodus*, 1968; V, *Pertinax to Elagabalus*, 1950 (H. Mattingly)
- BMI – Buletinul Monumentelor Istorice, București
- BMJT – Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Alexandria
- BMTAG – Buletinul Muzeului Județean „Teohari Antonescu”, Giurgiu
- BSA – British School at Athens, Athens
- BSNR – Buletinul Societății Numismatice Române, București
- BSPF – Bulletin de la Société Préhistorique Française, Paris
- BSSC – Buletinul Societății de Științe din Cluj
- București-MIM – București. Materiale de Istorie și Muzeografie. Muzeul Municipiului București
- BYZAS – German Archaeological Institute of Istanbul
- CA – Cercetări Arheologice. Muzeul Național de Istorie a României, București
- CAB – Cercetări arheologice în București. Muzeul Municipiului București
- Caiete ARA – Caietele ARA, Revistă de Arhitectură. Restaurare și Arheologie, Asociația ARA, București
- Carpica – Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, Bacău
- CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București
- CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
- Cerclst – Cercetări Istorice, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași
- CN – Cercetări numismatice, București
- CollAn – Colloquium Anatolicum. Anadolu Sohbetleri, Institutum Turcicum Scientiae Antiquitatis, Istanbul
- Crisia – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea
- Cuadernos del Museo Geominero – Museo Geominero, Instituto Geológico y Minero de España, Madrid
- Current Anthropology – Current Anthropology. University of California, Merced
- Dacia – Dacia (Nouvelle Série). Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Académie Roumaine. Institut d'archéologie « V. Pârvan », Bucarest
- Danubius – Danubius, Revista Muzeului de Istorie Galați
- Documenta Praehistorica – Documenta Praehistorica, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Archaeology, Ljubljana
- DolgCluj – Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régisírtárából, Kolozsvár
- DTKFD – Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
- EJA – European Journal of Archaeology
- ERAUL – Études et Recherches archéologiques de l'Université de Liège
- ÉtAlex – Études Alexandrines, Centre d'Études Alexandrines
- ÉtTrav – Etudes et travaux. Studia i prace. Travaux du Centre d'archéologie méditerranéenne de l'Académie Polonaise des Sciences
- EurAnt – Eurasia Antiqua. Deutsche Archäologisches Institut, Berlin
- FrC – Fragmenta Comica
- FolArch – Folia Archaeologica. A Magyar Nemzeti Múzeum Évkönyve. Annales Musei Nationalis Hungarici, Budapest
- FSI – Forensic Science International
- Germania – Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt
- Geoarchaeology – Geoarchaeology. An International Journal
- Hesperia – Hesperia. Journal of the American School of Classical Studies at Athens, Cambridge
- HOMO – HOMO. Journal of Comparative Human Biology, Stuttgart
- Human Evolution – Human Evolution, International Institute for Humankind Studies and University of Florence
- Ialomița – Ialomița. Studii de cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie, Slobozia
- IJO – International Journal of Osteoarchaeology
- Iran – Iran. Journal of the British Institute of Persian Studies
- IstMitt – Istanbul Mitteilungen, Istanbul
- Istros – Istros, Muzeul Brăilei, Brăila
- IzvestijaVarna – Izvestija na Archeologiceskii Institut, Sofia
- JAHA – Journal of Ancient History and Archaeology, Cluj-Napoca
- JAnat – Journal of Anatomy
- JAS – Journal of Archaeological Science
- JAS: Reports - Journal of Archaeological Sciences: Reports
- JDAI.AA – Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts, Archäologischer Anzeiger, Berlin
- JFS – Journal of Forensic Sciences

- JHE – Journal of Human Evolution
 JRA – Journal of Roman Archaeology
 JRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, Mainz
 JRS – The Journal of Roman Studies
 KST – T. C. Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, I. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara / Republic of Turkey, General Directorate of Ancient Monuments and Museums, Ankara, Turkey
 LIMC – Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, Zürich, München, Düsseldorf
 Litua – Litua, Studii și cercetări, Târgu-Jiu
 LRBC – *Late Roman Bronze Coinage A.D. 394-498*, Londra, 1965: I, *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324-346* (P. V. Hill, J. P. C. Kent); II, *Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire A.D. 346-498* (R. A. G. Carson, J. P. C. Kent).
 Macedoniae Acta Archaeologica – Macedonian Archaeological Society, Skopje, Republic of Macedonia
 MAMA – Monumenta Asiae Minoris antiqua. Publications of the American Society for Archaeological Research in Asia Minor
 Marisia – Marisia. Studii și materiale. Arheologie – Istorie – Etnografie, Târgu Mureș
 Marmatia – Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
 MarNero – Il Mar Nero. Annali di archeologia e storia
 MCA – Materiale și Cercetări Arheologice, București
 MDOG – Mitteilungen der Deutschen Orient Gesellschaft
 MemAnt – Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
 MFMÉ – A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, Szeged
 Mousaios – Mousaios. Buletinul Științific al Muzeului Județean Buzău
 MuzNaț – Muzeul Național, București
 NAC – Numismatica e Antichità Classiche, Lugano-Pregassona
 OIP – Oriental Institute Publications, University of Chicago
 OJA – Oxford Journal of Archaeology, Oxford
 Olba – Mersin University Publications of the Research Center of Cilician Archaeology, Mersin, Turkey
 PALMA – Papers on Archaeology of the Leiden Museum of Antiquities, Leiden, Olanda
 PAS – Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, München-Berlin
 PBF – Prähistorische Bronzefunde, Münster
 Peuce – Peuce. Studii și cercetări de istorie și arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea
 Phoenix – Phoenix. The Journal of the Classical Association of Canada
 Plural – Journal of the History and Geography Department „Ion Creangă” Pedagogical State University, History, Culture. Society. Seria Archaeologica II, Chișinău
 PMMB – Publicațiile Muzeului Municipiului București
 Pontica – Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța
 PZ – Prähistorische Zeitschrift, Berlin-Mainz
 Quaternary International – Quaternary International. The Journal of the International Union for Quaternary Research
 Quaternary Science Reviews – Quaternary Science Reviews. The International Multidisciplinary Research and Review Journal
 RA – Revue Archéologique, Paris
 RAASI – Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Republica Moldova
 Radiocarbon – An International Journal of Cosmogenic Isotope Research, Cambridge
 RCAN – Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice, Muzeul Municipiului București
 RevBistr – Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
 RevMuz – Revista Muzeelor, București
 RGZM – Römisch-Germanisches Zentralmuseums Mainz, Mainz
 RIC – *The Roman Imperial Coinage*, Londra: I², *From 31 BC to AD 69*, 1984 (C. H. V. Sutherland); II, *Vespasian to Hadrian*, 1926 (H. Mattingly, E. A. Sydenham); II.1, *From AD 69-96. Vespasian to Domitian*, 2007 (I. A. Carradice, T.V. Buttrey); II.3, *From AD 117-138. Hadrian*, 2019 (R. A. Abdy, P. F. Mittag); III, *Antoninus Pius to Commodus*, 1930; IV.1, *Pertinax to Geta*, 1968 (H. Mattingly, E. A. Sydenham); IV.2, *Macrinus to Papien*, 1938; IV.3, *Gordian III – Uranian Antoninus*, 1949 (H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland); V.1, 1927 (reimprimat 1968; P. H. Webb); VII, *Constantine and Licinius A.D. 313-337*, 1966 (P. M. Bruun); VIII, *The Family of Constantine I A.D. 337-364*, 1981; X, *The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395-491*, 1994 (J. P. C. Kent)
 SAA – Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
 Sargetia – Sargetia. Acta Musei Devensis. Buletinul Muzeului județean Hunedoara, Deva

SAV – Študijné zvesti Archeologicky ústav SAV, Nitra
Sci Rep – Scientific Reports
SCIV(A) – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCN – Studii și Cercetări de Numismatică, București
Seleucia – Seleucia. Olban Excavations Series
SP – Studii de Preistorie, București
SprawArch – Sprawozdania Archeologiczne, Warsaw
SRMKA – Seramik Araştırmaları Dergisi, The Journal of Ceramic Research
StArchBrno – Studia Archaeologica Brunensia, Masaryk University, Brno
Starinar – Starinar. Arheološki institut Beograd
StComPitești – Studii și Comunicări, Seria Istorie, Muzeul Județean Argeș, Pitești
StudCom Satu Mare – Studii și comunicări Satu Mare
Studia Praehistorica – National Archaeological Institute with Museum of the Bulgarian Academy of Sciences
Syria – Syria. Archéologie, art et histoire. Institut Français du Proche-Orient
Terra Sebus – Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis, Anuarul Muzeului Municipal „Ioan Raica”, Sebeș
Th-D – Thraco-Dacica, București
Thracia – Thracia, Sofia
TIB – *Tabula Imperii Byzantini*, Wien
Transylvanian Review – Transylvanian Review. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca
TÜBA-AR – TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi arkeoloji dergisi (TÜBA-AR Turkish Academy of Sciences Journal of Archeology)
UPA – Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Bonn
VAH – *Varia Archaeologica Hungarica* V. Redigit Csanád Bálint. Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
Varia Anatolica – *Varia Anatolica*. L'Institut Français d'Études Anatoliennes, Istanbul
Ziridava – Ziridava. Studia Archaeologica, Arad